

Dyplomacja w Unii Europejskiej

INSTYTUT
RÓZDZIĘNSKIEGO

Finansowane przez
Unię Europejską

O PROJEKCIE

Projekt "Młodzi Dyplomaci" skierowany był do młodych osób (licealistów oraz studentów Uniwersytetu Śląskiego), którzy interesowali się szerokim zagadnieniem dyplomacji. Dzięki niemu mogli oni nauczyć się podstawowych zagadnień związanych z dyplomacją dwustronną i wielostronną, poznać mechanizmy kształtowania się stosunków dyplomatycznych i konsularnych między państwami, dowiedzieć się o specyfice misji dyplomatycznych przy różnych organizacjach międzynarodowych oraz poznać podstawowe zagadnienia z zakresu prawa międzynarodowego publicznego (historia dyplomacji i stosunków międzynarodowych, organy wewnętrzne i zewnętrzne państwa w stosunkach międzynarodowych; immunitety i przywileje dyplomatyczne; pokojowe rozwiązywanie sporów między podmiotami państwowymi).

Dzięki projektowi, uczestnicy mogli zwiększyć swoją świadomość dotyczącą dyplomacji oraz świadomość związaną z europejskimi wartościami i prawami podstawowymi w kontekście ich realizacji podczas trwania misji dyplomatycznych państw członkowskich oraz misji dyplomatycznych całej wspólnoty. Podczas realizacji projektu, uczestnicy zdobyli też kompetencje z zakresu kompetencji cyfrowych, w szczególności związanymi z krytycznym myśleniem. Dzięki temu zwiększyli oni swoją odporność na fake newsy, w szczególności te związane ze stosunkami międzynarodowymi. Ważnym aspektem projektu było aktywne uczestnictwo w spotkaniach z osobami czynnie związanymi z dyplomacją. Byli to konsulowie honorowi, konsulowie generalni, ambasadorzy czy też pracownicy ministerstwa spraw zagranicznych. Dodatkowo niektóre bloki zajęciowe przeprowadzone zostały przez naukowców, specjalistów z dziedziny stosunków międzynarodowych i prawa międzynarodowego publicznego. Byli to głównie wykładowcy Uniwersytetu Śląskiego. Dzięki połączeniu aspektu teoretycznego i praktycznego, uczestnicy projektu mieli możliwość szerszego spojrzenia na dyplomację oraz poznania jej specyfiki ze strony oficjalnej oraz tej, która dotyczy zwykłego, codziennego dnia z życia dyplomatów różnego stopnia.

CZYM JEST UNIA EUROPEJSKA?

Unia Europejska to wspólnota 27 państw znajdujących się w Europie. Pomysł stworzenia Unii Europejskiej powstał po dwóch wielkich wojnach w Europie. Kraje w Europie zrozumiały wtedy, że bardziej opłacalne jest współpracować niż walczyć ze sobą. Początkowo współpracę rozpoczęło 6 państw: Francja, Włochy, RFN, Belgia, Holandia oraz Luksemburg. Państwa te na mocy dwóch traktatów (Paryskiego i Rzymskich) utworzyły odrębne organizacje międzynarodowe. Były to Europejska Wspólnota Węgla i Stali, Europejska Wspólnota Gospodarcza oraz Europejska Wspólnota Energii Atomowej.

W niedalekim czasie, państwa tworzące wspólnoty zaczęły je reformować wprowadzając w życie kolejne traktaty, które finalnie doprowadziły do powstania Unii Europejskiej w 1993 roku, kiedy to w życie wszedł traktat z Maastricht.

Od tego momentu możemy mówić o Unii Europejskiej, ale nie w sensie podmiotowość - ta została stworzona dopiero w 2009 roku, kiedy w życie wszedł traktat lizboński. Obecnie Unia Europejska to w miarę jednolita struktura, w skład której wchodzi następujące państwa: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Irlandia, Włochy, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Malta, Holandia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Hiszpania, Szwecja. Warto zaznaczyć, że wcześniej Unia Europejska liczyła 28 państw. W czerwcu 2016 r. Wielka Brytania zdecydowała się opuścić Wspólnotę. Od 31 stycznia 2020 r. Wielka Brytania nie należy już do Unii Europejskiej.

Unia Europejska w swojej działalności kieruje się celami wyznaczonymi w traktatach. Cele dzielą się na realizowane w ramach terytorium UE oraz w skali światowej. Do pierwszej kategorii zaliczamy m.in. wspieranie pokoju i dobrobytu obywateli UE, a także postępu naukowo-technicznego. Do misji UE należy również zwalczanie wykluczenia społecznego i dyskryminacji, propagowanie sprawiedliwości społecznej i ochrony socjalnej, równości kobiet i mężczyzn, a także ochrona praw dziecka. Z kolei do celów światowych należą m.in. działania na rzecz pokoju i zrównoważonego rozwoju na świecie oraz propagowanie solidarności i wzajemnego szacunku między narodami. Wszystkie cele zostały zapisane w art. 3 traktatu z Lizbony.

Ważnym aspektem UE są jej wartości, które zostały zapisane w art. 2 traktatu z Lizbony oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Do fundamentalnych wartości Unii Europejskiej należą: godność człowieka, wolność, demokracja, równość, praworządność oraz prawa człowieka.

Unia Europejska jest wyjątkową wspólnotą w skali światowej. Z jednej strony jest ona podobna do organizacji międzynarodowej, ale z drugiej jest czymś więcej. Posiada swój parlament, hymn, własną walutę i oraz sądownictwo, co sprawia, że jest podobna do państwa, choć nie posiada np. własnej armii. Warto zaznaczyć, że jej najważniejsze organy, a mianowicie Komisja Europejska, Rada Europejska oraz Parlament Europejski w swojej działalności przypominają współpracę Prezydenta, Rady Ministrów i Parlamentu.

DYPLOMACJA UNII EUROPEJSKIEJ

Każdy podmiot stosunków międzynarodowych, aby móc brać udział w obrocie międzynarodowym tworzy instytucje. Tak samo jest w przypadku Unii Europejskiej. Jak pisze Zygmunt Janiec zgodnie z decyzją Rady Unii Europejskiej dyplomacja unijna ma funkcjonować w sposób zbliżony do modelu typowej dyplomacji współczesnych państw. Struktura organizacyjna unijnej dyplomacji opiera się na dwóch filarach. Po pierwsze jest to centralna administracja, po drugie sieć zagranicznych placówek. Komórka centralna swoją siedzibę ma w Brukseli i składa się ona z:

- 1) wysokiego przedstawiciela, który pełni funkcję kierownika służby;
- 2) sekretarza generalnego, którego zadaniem jest zarządzanie budżetem i sprawami administracyjnymi;
- 3) zastępcy sekretarza generalnego;
- 4) dyrekcji generalnej składającej się z wielu mniejszych komórek organizacyjnych, które powstają według kryteriów zarówno terytorialnych jak i merytorycznych.

W myśl decyzji Rady Unii Europejskiej z 26 lipca 2010 r. dyplomacja unijna ma funkcjonować zgodnie z tradycyjnym modelem służby dyplomatycznej. W tej samej decyzji Rada określiła również zadania dyplomacji unijnej,

w której wymieniła: reprezentowanie interesów Unii jako całości; wspomaganie wysokiego przedstawiciela w wypełnianiu jego podwójnego zestawu obowiązków, tj. jako osoby odpowiedzialnej za realizację wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i jako wiceprzewodniczącego Komisji koordynującego zewnętrzną działalność tego organu Unii; zapewnienie spójności działań zewnętrznych wszystkich organów Unii (głównie chodzi o Komisję); udzielanie wsparcia wszystkim agendom wojskowym Unii (m.in. Europejskiej Agencji Obrony, unijnemu Centrum Satelitarnemu, Europejskiemu Kolegium Bezpieczeństwa i Obrony); reprezentowanie specyficznych interesów Euratomu na forum międzynarodowym; współdziałanie w państwach urzędowania i w organizacjach międzynarodowych z misjami państw członkowskich Unii (w tym bieżące przekazywanie sobie ważnych informacji); wspieranie, na wniosek zainteresowanego państwa unijnego, ochrony interesów obywateli tego państwa w kraju urzędowania.

Są to de facto czynności konsularne, które unijne przedstawicielstwa mogą wykonywać pod warunkiem, że nie pociągnie to za sobą dodatkowych wydatków. Dodatkowo dyplomacja unijna ma za zadanie realizowanie wszystkich rutynowych zadań służby dyplomatycznej. Mowa w tym miejscu o reprezentacji interesów, gromadzeniu i analizowaniu informacji o państwach pobytu, pośredniczeniu w nawiązywaniu kontaktów czy obsłudze wizyt unijnych urzędników.

Powyższe informacje to ogólny zarys dyplomacji prowadzonej przez Unię Europejską. Warto zaznaczyć, że działania dyplomatyczne można podzielić chociażby ze względu na tematykę, jaką te się zajmują. Tym sposobem można mówić m. in. o dyplomacji kulturowej, naukowej czy klimatycznej.

DEMOKRACJA KULTUROWA UNII EUROPEJSKIEJ

Jednym z istotnych segmentów dyplomacji unijnej jest dyplomacja kulturowa. Jest ona to strategią promowania europejskich wartości kulturowych, jej dziedzictwa, języków, sztuki oraz, co najważniejsze, dialogu międzykulturowego na arenie międzynarodowej. Jest to integralna część szerszego zagadnienia jakim jest polityka zagraniczna Unii Europejskiej. Jej głównym celem jest wzmacnianie relacji między UE a innymi krajami poprzez wymianę kulturową, edukację, dialog i współpracę. Dyplomacja kulturalna stanowi ważny segment dyplomacji w ogóle. Jak zauważają Marta Ryniejska - Kiełdanowicz oraz Magdalena Ratajczak obecnie niewątpliwym wyzwaniem dla Europy jest wzrost różnego rodzaju nacjonalizmów, wzrost przypadków dyskryminacji, wzrost rasizmu, rozprzestrzenianie się populizmu oraz to, że idea różnorodności Unii Europejskiej nie jest już pojmowana wyłącznie jako wartość. Warto zwrócić uwagę na trendy takie jak migracje, które wywołują dyskusje na tematy związane z „obcością w Europie”. Unijne programy w tym zakresie zawsze podkreślały konieczność prowadzenia dialogu międzykulturowego, zwalczania przejawów ksenofobii czy rasizmu oraz budowania relacji pomiędzy społeczeństwami państw europejskich, północnoafrykańskich i bliskowschodnich. Dyplomacja kulturalna prowadzona przez Unię Europejską może zostać określona przez pięć następujących punktów:

1. Promowanie Wartości Kulturowych: dyplomacja kulturowa UE ma na celu podkreślenie wspólnych wartości europejskich, takich jak demokracja, praworządność, poszanowanie praw człowieka, równość płci oraz zrównoważony rozwój. Poprzez kulturową współpracę i wymianę, UE dąży do zacieśnienia relacji z krajami trzecimi opartymi na tych wartościach.
2. Wspieranie Dialogu Międzykulturowego: UE stawia sobie za cel promowanie dialogu i zrozumienia między różnymi kulturami i religiami. Wspierając projekty edukacyjne, wymiany artystyczne i wydarzenia kulturalne, UE dąży do budowy mostów międzykulturowych i przeciwdziałania uprzedzeniom oraz konfliktom.

3. **Wielojęzyczności:** Unia Europejska jest obszarem wielojęzycznym, co stanowi unikalną cechę jej kultury. Wspieranie różnorodności językowej i tłumaczenie literatury oraz treści kulturalnych jest ważnym aspektem dyplomacji kulturowej UE.

4. **Wzmocnienie Miękkiej Siły:** dyplomacja kulturowa stanowi narzędzie do zwiększenia wpływu miękkiej siły UE w stosunkach międzynarodowych. Poprzez promowanie kultury, sztuki, edukacji i nauki, UE może budować pozytywny wizerunek i zdobywać sympatię wśród społeczeństw innych krajów.

5. **Wspieranie Rozwoju Kreatywności i Innowacji:** dyplomacja kulturowa może również przyczynić się do promowania kreatywności, innowacji i przekazywania doświadczeń w obszarze kultury, sztuki i dziedzictwa.

DYPLOMACJA NAUKOWA UNII EUROPEJSKIEJ

Dyplomacja naukowa Unii Europejskiej to strategia promowania współpracy naukowej, badań i innowacji między UE a innymi krajami oraz międzykulturowego dialogu naukowego na arenie międzynarodowej. Ma ona na celu zacieśnienie relacji, wymianę wiedzy i doświadczeń oraz wspieranie rozwoju nauki i technologii na globalnym poziomie. Za jej najważniejsze cele można uznać:

1. Współpracę naukową i technologiczną: dyplomacja naukowa UE dąży do budowania partnerstw naukowych i technologicznych z innymi krajami. Poprzez wymianę badaczy, naukowców i inżynierów oraz wspólne projekty badawcze, UE stara się przyczynić do rozwoju nauki na świecie.
2. Wymianę wiedzy i dobrych praktyk: UE promuje wymianę wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk w obszarze nauki, badań i innowacji. Dzięki temu kraje mogą skorzystać z osiągnięć innych państw i dostosować je do swoich potrzeb.
3. Rozwiązywanie wspólnych wyzwań globalnych: poprzez współpracę naukową, UE stara się przyczynić do rozwiązywania globalnych problemów, takich jak zmiany klimatu, zdrowie publiczne, cyberbezpieczeństwo czy bezpieczeństwo żywności.

4. Wspieranie mobilności naukowców: UE promuje swobodny przepływ naukowców, badaczy i studentów między krajami. Programy takie jak "Horyzont Europa" (ang. Horizon Europe) stanowią ważne narzędzia wspierające mobilność naukowców oraz finansujące międzynarodowe projekty badawcze.

5. Tworzenie sieci współpracy: dyplomacja naukowa pomaga w tworzeniu sieci współpracy między instytucjami naukowymi, uniwersytetami, centrów badawczych i innowacyjnymi przedsiębiorstwami na poziomie międzynarodowym.

6. Wzmocnienie pozycji UE w światowej nauce: poprzez aktywną dyplomację naukową UE może wzmocniać swoją pozycję jako globalnego lidera w dziedzinie nauki, technologii i innowacji.

DYPLOMACJA KLIMATYCZNA

Równie istotnym aspektem w dyplomacji unijnej zajmuje dyplomacja klimatyczna. Dyplomacja klimatyczna to rodzaj klasycznej dyplomacji, która wspiera współpracę międzynarodową, koncentrując się na problemach ochrony środowiska i zmian klimatycznych. Działania podejmowane w ramach dyplomacji klimatycznej wchodzą w skład trzeciej generacji praw człowieka. Chodzi m.in. o prawo człowieka do życia w zdrowym środowisku naturalnym.

Dyplomacja klimatyczna Unii Europejskiej odnosi się do wysiłków i strategii przeciwdziałania zmianom klimatycznym poprzez międzynarodowe negocjacje i współpracę. Obejmuje to zobowiązanie UE do promowania działań w dziedzinie klimatu wraz z zainteresowanymi stronami, ograniczania emisji gazów cieplarnianych, dostosowywania się do skutków zmiany klimatu i realizacji celów określonych w umowach międzynarodowych, takich jak porozumienie paryskie.

Unijna dyplomacja klimatyczna wspiera współpracę i wpływa na globalne polityki i porozumienia klimatyczne. Obejmuje to działania dyplomatyczne, takie jak negocjacje dwustronne i wielostronne, udział w międzynarodowych konferencjach klimatycznych oraz budowanie sojuszy i partnerstw z innymi krajami i regionami.

Na przykład UE współpracuje dwustronnie z krajami EFTA. Dialogi klimatyczne prowadzone są z Andorą, Monako i San Marino, Indonezją, Republiką Południowej Afryki, Ameryką Łacińską i Karaibami. Dialog polityczny z Indiami trwa od 2016 r., koncentrując się na kwestiach klimatycznych. Wprowadzenie tzw. założeń klimatycznych w unijnej dyplomacji klimatycznej. Przedstawiono problemy klimatyczne, m.in. uczestniczyć w dyplomacji publicznej i kulturalnej w działaniach związanych z pomocą humanitarną; przykładem jest Nowy Europejski Bauhaus. Jak wskazuje Karolina Deryńska, sama UE określa się jako pionier na arenie międzynarodowej w sprawach związanych z zagadnieniami i działaniami mającymi na celu osiągnięcie neutralności klimatycznej. Unia Europejska postawiła sobie za cel osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 roku. Zdecydowała się ograniczyć emisję gazów cieplarnianych o co najmniej 55 proc. do 2030 roku. W 2022 roku na zmiany klimatyczne wydano 180 miliardów dolarów.

